

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Туристична сфера в сучасних умовах, враховуючи світові та локальні тенденції 2020 року, одна із сфер, що зазнали суттєвого скорочення як у результатах діяльності, так і в загальній кількості підприємств. В Україні кількість суб'єктів підприємницької діяльності, які займалися наданням туристичних послуг станом на початок 2020 року складала 4664 підприємств, переважна більшість яких становила фізичні-особи підприємства [1]. Кількість підприємств, які займалися наданням туристичних послуг до 2020 року характеризувалася позитивною динамікою як у зростанні кількості підприємств (у 2019 році кількість юридичних осіб зросла на 2,8% по відношенню до 2018 року, а фізичних осіб на 13,7%), так і особливо у підвищенні доходів від надання туристичних послуг (у 2019 році загальна сума доходів усіх суб'єктів туристичної діяльності зросла на 51,7% у порівнянні з 2018 роком, сума комісійних та агентських винагород характеризувалася зростанням на 14,1% у 2019 році). Тобто туристична сфера вважалася однією із прибуткових та таких, що мають суттєвий потенціал до розвитку. Однак події 2020 року, масштаб яких поки можна оцінювати орієнтовно (за даними ЮНВТО за період першого півріччя індустрія туризму зазнала збитків на суму понад 460 млрд. дол. по всьому світу [2]), змінили тенденції цілої сфери кардинально.

Підприємницьку діяльність у туристичній сфері здійснюють наступні суб'єкти підприємницької діяльності: туристичні оператори, туристичні агенти та суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність. При чому переважна більшість суб'єктів підприємницької діяльності у цій сфері є фізичними особами (майже 70% станом на початок 2020 року).

Особливостями ведення підприємницької діяльності для підприємств туристичної сфери, як і для більшості інших підприємств є те, що значна частина відноситься до мікропідприємств та веде облік власної діяльності за спрощеною системою оподаткування. Це, у свою чергу, має ряд переваг, починаючи від часу відкриття бізнесу, до подання офіційної звітності. Більшість підприємств туристичної сфери є туристичними агентами, відповідно облік діяльності також є відносно простішим та вимагає меншої кількості подання офіційних звітів. З однієї сторони облік здійснюється, як і для більшості інших сфер діяльності та регулюється чинним законодавством, з іншої - при формуванні і реалізації туристичного продукту характерні певні правові відносини.

Лише 12% від загальної кількості підприємств, що надають туристичні послуги (станом на 2019 рік) є туристичними операторами, які для здійснення діяльності обов'язково повинні мати ліцензію.

Основні завдання обліку та аналізу для підприємств туристичної сфери повинні відображати наступні складові: ефективна система формування достовірних даних про майновий та фінансовий стан підприємства; проведення результативного контролю за використанням усіх видів ресурсів; виявлення загальних тенденцій розвитку підприємства та вжиття корегуючих заходів щодо поліпшення фінансового стану.

Оскільки туристичний агент виступає, в основному, посередником у діяльності між туристичним оператором та споживачем туристичних послуг, відповідно існують суттєві відмінності у обліку діяльності даних підприємств. Перша відмінність полягає у обліку доходів та його часовому відображенні. Так, туристичний оператор може відображати отримання доходів або датою надходження коштів, або датою отримання доходів визнається дата завершення туру [3].

Також відмінністю обліку можна вважати базу нарахування ПДВ у туризмі, під якою прийнято розглядати саме винагороду, як різницю між вартістю туристичного продукту та витратами, що пов'язані зі створенням даного продукту. При чому для туристичного агента, якщо знаходиться на загальній системі оподаткування факт нарахування відбувається у момент продажу туристичної послуги, а для туристичного оператора діє пролонгований період нарахування, тобто ПДВ нараховується за фактом надання туристичної послуги.

Особливостями обліку також можна виокремити ще роботу з валютою, що пов'язано зі специфікою туристичної сфери, де спочатку, в залежності від виду туризму, кошти обліковуються у національній валюті, а потім розрахунки проводяться іноземною, з урахуванням курсових різниць та їх відповідного обліку, та регулюються окремими положеннями бухгалтерського обліку.

Формування та здійснення облікової політики туристичного оператора здійснюється з використанням сучасних автоматизованих програм, що мають на меті покращити як управлінський, так і фінансовий облік. При цьому для обліку та подальшого аналізу використовуються як загальні бухгалтерські програми, так і спеціалізовані програмні продукти, що спеціально створюються для підприємств туристичної сфери. Аналіз результатів діяльності туристичних операторів є значно глибшим та потребує більших витрат ресурсів, у порівнянні з оцінкою основних результатів роботи турагентів.

Література:

1. Туристична діяльність в Україні у 2019 році URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2020).
2. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО). URL: <https://www.unwto.org/news/international-tourist-numbers-down-65-in-first-half-of-2020-unwto-reports> (дата звернення: 03.11.2020).
3. Туристична діяльність: облік та оподаткування. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005703-turistichna-diyalnist-oblik-ta-opodatкування> (дата звернення: 03.11.2020).